

ENERGIE actueel

Energiekeuzevrijheid?

8 JANUARI, 2013 • DOOR ROLAND KUPERS

COLUMN: Er werd met verbazing gereageerd op het opzienbarende bericht dat de VS al in 2020 energieonafhankelijk zouden kunnen zijn. De Amerikaanse satiricus Jon Stewart maakte enige jaren geleden een collage van een tiental opeenvolgende Amerikaanse presidenten vanaf Richard Nixon, die in letterlijk dezelfde bewoordingen hun voornemen uitspraken de olieafhankelijkheid af te schaffen. Er zouden innovatieve nieuwe bronnen zoals zon, wind en kernenergie ingezet worden.

Jarenlang waren het loze woorden, nu is het dan bijna zover. Voornamelijk doordat vrij plotseling een gigantische hoeveelheid goedkoop aardgas beschikbaar kwam. Beschikbaar en niet ontdekt: het was immers altijd al bekend dat er grote voorraden schaliegas bestonden, zoals er op de zeebodem nog veel grotere bronnen gashydraten zijn. De belemmering echter was de overtuiging dat de winning enorm kostbaar zou zijn. Voor gashydraten geloven we dat nog steeds, maar inmiddels is door de schaliegaswinning de gasprijs in de VS gekelderd naar minder dan eenderde van die in Europa en een vijfde van die in Japan. Dat zijn enorme verschillen.

Behalve dat de toenmalige vice-president Cheney in 2005 voor schaliegas een belangrijke uitzondering op de gangbare regelgeving door het parlement loodste, is er niet echt sprake geweest van visionair beleid met een duidelijke langetermijnvisie. President Obama stak ook nog een stevige stok in de wielen van de kolenindustrie

door zulke stringente kwikstandaarden aan te laten nemen, dat het zo goed als onmogelijk werd om kolencentrales te bouwen. Hij deed dit als reactie en als alternatief op de klimaatwetgeving die door de Senaat verworpen werd. Maar veel langetermijnbeleid kwam er niet aan te pas. Ondanks een gebrek aan daadkracht, is het resultaat echter dat de VS behoorlijk op weg zijn om energieonafhankelijk te worden en een lage gasprijs hebben. Bovendien daalden daardoor hun CO₂-emissies naar het laagste punt sinds 20 jaar. Dit werd met name veroorzaakt doordat kolen door gas verdrongen werden (en vervolgens naar Europa verscheept waardoor de emissies elders toch weer toenamen).

Hoe anders gaat het in Duitsland, de vierde economie van de wereld. Duitsland is het enige land dat serieus werk maakt van de Europese afspraak om de CO₂-emissies in 2050 met 80% te verminderen. Dat gebeurt middels visie, innovatie en met name door zelfvertrouwen. Een onzekere toekomst kun je als een dreiging zien, of als een kans – Duitsland is in staat voor dat laatste te kiezen. Door een grootscheeps programma om innovatie te stimuleren en de kosten te verlagen, ligt een avontuurlijke weg open naar de Energiewende. Er wordt veel ophef gemaakt over de hoogte van de subsidies, met name voor zonne-energie, maar die zijn vergelijkbaar met de cumulatieve subsidies voor kolen en kernenergie. Met het grote verschil dat het geen structurele subsidies betreffen die oneindig doorlopen, zoals bij kolen en nucleair. Het zijn gerichte gelden, met als doel een zelfstandig concurrerende energiebron te scheppen. (Zonne-energie is inmiddels zo spotgoedkoop dat ik net een set nieuwe panelen besteld heb voor op mijn eigen dak). Het besluit om de Duitse kerncentrales te sluiten is dan ook beter te duiden als het grijpen van een kans op een versnelling van de energietransitie, dan als een angstreactie op Fukushima; door de ramp in Japan ontstond plotseling de politieke configuratie om de Wende een flinke extra zet te geven.

Duur zal het in elk geval niet zijn, althans voor zover we dat nu kunnen vaststellen. McKinsey becijferde voor de European Climate Foundation in Roadmap 2050 dat een transitie naar een schoon energiesysteem voor heel Europa niet meer kost dat het voortzetten van de huidige mix. De echte kosten zijn nogal koffiedik kijken. De VS overschatte immers de gasprijs liefst met een factor 4, op zeer korte termijn. De onzekerheidsmarges op dit soort schattingen zijn schijnbaar erg groot.

Wat betekent dit voor Nederland? De voorbeelden van de VS en Duitsland geven aan dat een energierevolutie zonder meer mogelijk is. De vraag is of de politieke cultuur het toelaat om daarover een visie te ontwikkelen zoals in Duitsland, of dat we meedeinen met de golven zoals in de VS. Nederland is het rijkste land van Europa

(na Luxemburg), de energiesector beslaat een heel klein deel van de economie, dus keuzeruimte te over. Maar kunnen we die ruimte benutten? En willen we die ruimte gebruiken?

Over deze schrijver, Roland Kupers:

Roland Kupers is Associate Fellow aan de Universiteit van Oxford en zelfstandig consultant.